

5. Сугейко Л.Г. Наступність і перспективність формування стилістичних умінь в учнів початкових та 5 класів загальноосвітньої школи: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Сугейко Любов Григорівна. – Херсон, 2001. – 225 с.

Мельничук Ю.Ю.

РОЛЬ СТИЛИСТИЧЕСКИХ УМЕНИЙ В ФОРМИРОВАНИИ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

В статье обосновывается значение работы по стилистике в начальной школе и приводятся методические рекомендации по формированию стилистических умений как важнейшего компонента коммуникативной компетенции младших школьников.

Ключевые слова: стилистические умения, коммуникативная компетентность, функционально-стилистический подход, коммуникативно-деятельностный подход, младшие школьники.

Melnychuk Y.Y.

THE ROLE OF STYLISTIC SKILLS IN FORMING OF THE JUNIOR SCHOOLCHILDREN COMMUNICATIVE COMPETENCE

The article deals with the importance of the work in primary school stylistics and suggests methodical recommendations for stylistic skills forming as one of the important communicative competence of junior schoolschildren.

Key words: stylistic skills, communicative competence, the functional and stylistic approach, communicative-active approach, junior schoolschildren.

УДК 373.5.016:821.161.2.02

Нежива Л.Л.

ЛІТЕРАТУРНІ НАПРЯМИ В ЗМІСТІ ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТИ ТА ШКІЛЬНІЙ ПРАКТИЦІ

У статті автор досліджує проблему вивчення літературних напрямів у змісті літературної освіти та шкільній практиці, узагальнює педагогічний досвід учителів-словесників. У статті розроблено пропозиції щодо змін у шкільній програмі та підручниках з української літератури для учнів старших класів.

Ключові слова: літературні напрями, шкільна програма, підручник з української літератури, педагогічний досвід, анкетування.

Державним стандартом базової і повної середньої освіти передбачено в процесі вивчення української літератури засвоєння учнями провідних художніх напрямів, течій, стилів [1, с. 184]. Такий підхід забезпечує естетичне сприйняття літературних творів, що підтверджує актуальність його розпрацювання і впровадження в сучасній школі. Однак, ідеться не тільки про знання теоретико-літературних понять, але й уміння оперувати ними, характеризувати стильову специфіку художніх творів згідно з естетикою літературних напрямів, що забезпечуватиме ефективність реалізації аксіологічної лінії державного стандарту стосовно "розуміння цілісної картини художнього світу та представленої в ньому авторської концепції, етичних та естетичних цінностей, відображених в художньому тексті" [1, с. 184], а також культурологічної лінії – усвідомлення під час вивчення літератури закономірностей взаємодії різних видів мистецтва, інтеграції національної культури в світову.

Метою цієї статті є дослідження проблеми вивчення літературних напрямів у змісті літературної освіти та шкільній практиці, окреслення методичних стратегій її розв'язання. Таким чином виникає необхідність аналізу стандарту, уточнення змісту літературної освіти

за визначеною проблемою в програмах, підручниках, узагальнення передового педагогічного досвіду словесників-практиків.

У чинній програмі "Українська література. 10 – 11 класи", створеній авторським колективом, у складі якого М. Жулинський, Г. Семенюк, Р. Мовчан, М. Сулима, Н. Левчик, М. Бондар, О. Камінчук, В. Цимбалюк, представлено різні літературні напрями і течії: реалізм, натуралізм, імпресіонізм, експресіонізм, неоромантизм, символізм, неореалізм, футуризм, екзистенціалізм, соцреалізм, бароко, постмодернізм (великі стилі названо в порядку їх визначення в змісті програми). У пояснювальній записці автори наголошують на тому, що літературний курс академічного рівня в 10 – 11 класах є "системно-історичним", тобто вивчається не історія літератури, а українська література, у зв'язку з чим більшою мірою активізуються морально-етичні аналогії, суспільно-ціннісні орієнтири через естетико-літературознавчі категорії, поняття [9, с. 3].

Досягненням сучасної програми вважаємо актуалізацію провідних рис літературних напрямів у художньому творі. Реалізм вивчається у розмаїтті властивих йому жанрів: соціально-побутова повість-хроніка, соціально-психологічний роман, соціально-побутова драма, історична трагедія, соціально-психологічна драма тощо. У вимогах до старшокласників відзначено необхідність коментування актуальних проблем, визначення типового й індивідуального в характерах персонажів, пояснення авторської позиції реалістів, формулювання власної думки про українську ментальність, національний характер, народну мораль і етику. Виваженою й обґрунтованою бачиться система вивчення імпресіонізму через стильове новаторство М. Коцюбинського, що старшокласники спостерігають, аналізуючи новелу "Intermezzo": глибокий психологізм художнього зображення, імпресіоністичні пейзажі, звукові образи, пантеїзм у світобаченні. У цій темі передбачено встановлення міжмистецьких аналогій з французьким імпресіоністичним малярством та картинами М. Бурачека. Поняття "імпресіонізм" розвивається в уявленнях старшокласників на прикладах творів В. Винниченка ("Момент"), П. Тичини, Г. Косинки ("В житах"). Засвоєння поняття "експресіонізм" передбачає усвідомлення старшокласниками драматизму конфлікту, емоційної загостреності зображуваного в новелі В. Стефаніка "Камінний хрест"; "неоромантизм" – декларації сильної вольової особистості, духовно-естетичної сутності людини, її творчих можливостей у творах Лесі Українки; "символізм" – музичності, звукової виразності поезій М. Вороного, О. Олеса; "футуризм" – експериментаторства, урбанізму, деструкції в творах М. Семенка тощо. Укладачам нової програми вдалося розширити межі сприйняття літературних творів, застосовуючи різностильову естетику літературних напрямів, й реалізувати принцип вивчення поняття "з середини тексту", практичного поєднання теоретико-літературних знань із аналізом художнього твору. Однак, на нашу думку, програма потребує подальшого удосконалення й корегування відповідно до вивчення різностильових творів українського письменства й засвоєння учнями старших класів естетики літературних напрямів, а саме:

- чіткого визначення стильових орієнтирів аналізу художнього твору, а саме: особливостей світогляду, жанрової своєрідності, тематичної та ідейної спрямованості, специфіки художнього відтворення образів, мови тощо;

- систематизації знань з урахуванням поступового ускладнення засвоєння естетики літературних напрямів, течій;

- розширення загальнокультурного, загальномистецького контексту вивчення художнього твору;

- окреслення рекомендацій щодо впровадження в шкільну практику медіа-джерел, що сприятимуть інформативному забезпеченню, унаочнюватимуть міжмистецькі зв'язки.

Підручники з української літератури, за якими нині навчаються старшокласники, підготовлені з урахуванням нових досягнень літературознавства, педагогіки, психології, методики викладання. Пліуралістичний підхід до вивчення предмету зумовив їх варіативність. Серед пропонованих слід назвати підручники "Українська література. 10 клас" (автори О. Авраменко, В. Пахаренко) "Українська література. 11 клас" (автори О. Авраменко,

Р. Мовчан, В. Пахаренко), "Українська література. 10 клас (профільний рівень)" (автори Г. Семенюк, М. Ткачук, О. Слоньовська, Р. Гром'як, Л. Вашків, Н. Плетенчук). Ці підручники відповідають вимогам сучасності, їх наповнено новим змістом: альтернативними вираженнями інтерпретаціями літературних творів та судженнями критиків; стислими довідками, що орієнтують учнів на культурологічний контекст вивчення художнього твору; консультаціями з теорії літератури, що допомагають зрозуміти й проаналізувати період чи твір; інформацією про інші види мистецтва; завданнями різних рівнів. Підручники містять картини українських та зарубіжних художників, зображення скульптурних і архітектурних пам'яток, кадри з кінофільмів тощо. Ілюстративний матеріал супроводжується завданнями, які сприяють кращому усвідомленню літературного твору, стилю, доби, допомагають зрозуміти взаємодію мистецтв, встановити зв'язки української літератури із світовою культурою. Функціональність ілюстрацій стосовно засвоєння старшокласниками стильової естетики спостерігаємо на прикладах завдань: "Які риси імпресіонізму ви помітили в роботах К. Моне й О. Мурашка" [6, с. 150], або: "Розгляньте репродукції картин художників-символістів М. Чюрльоніса і Г. Клімта. Яка з них, на вашу думку, найбільш співзвучна з поезіями М. Вороного? Свою позицію аргументуйте" [6, с. 230] тощо.

Заслужують на увагу й теоретико-літературні консультації в підручниках, зокрема стаття про реалізм, імпресіонізм, символізм, експресіонізм, неореалізм, екзистенціалізм (10 клас), у яких подаються їх визначення, провідні стильові риси, називаються представники. В 11 класі автори вмістили визначення цих теоретико-літературних понять з метою актуалізації набутих знань старшокласників. Аналіз творчості письменників здійснюється з урахуванням стильового синтезу й визначенням стильової домінанти, наприклад, автори доводять, що у творчій манері В. Симоненка "переважає неоромантична манера" [8, с. 231], І. Драч "підхопив обірвану на початку 1930-х років авангардистську традицію в українській літературі, зокрема футуристичні й сюрреалістичні шукання" [8, с. 239], у поезії і прозі М. Вінграновського "органічно сполучаються неоромантична й авангардистська, зокрема експресіоністична та сюрреалістична, манери" [8, с. 247], "у поезії Л. Костенко переважають елементи неоромантизму й неокласицизму, а також імпресіонізму в їх органічній єдності" [8, с. 254], стильовою ознакою Ю. Яновського визначено "поетичний реалізм (письменник назвав його "крилатим реалізмом)" [8, с. 285] тощо.

Названі підручники мають багато позитивних якостей, більшою мірою їх матеріали успішно впроваджується в шкільну практику й реалізують поставлені авторами завдання: сприяти встановленню різновекторного діалогу читача з письменником і літературним твором, але все ж таки бракує чіткої системи у ключових визначеннях літературних напрямів і течій з окресленням стильової домінанти, що впливає на формальні й змістові структури художніх творів. Наприклад, у підручнику для 10 класу імпресіонізм, символізм, експресіонізм позиціонуються як течії модернізму [6, с. 149; 6, с. 173; 6, с. 188], а в 11 класі експресіонізм визначається як напрям в європейському мистецтві [8, с. 26], імпресіонізм – стиль в мистецтві та літературі [8, с. 76], неоромантизм представлений об'єднуючою назвою романтичних течій і тенденцій у європейських літературах кінця ХІХ – початку ХХ ст. [8, с. 88] тощо. Скажімо, екзистенціалізм в підручнику для 10 класу окреслено як "світоглядомистецька система, що зосереджує увагу на індивідуальному існуванні та самовираженні людини" [6, с. 251], а в підручнику для 11 класу тих же авторів як "напрямок у філософії та в літературі, предметом вивчення (чи художнього дослідження, осмислення) якого є проблема буття (існування) людини в складних ситуаціях страждання, внутрішньої боротьби, загрози смерті, втрати близьких тощо" [8, с. 108]. Крім того, що поняття набуває розмитості, визначення його в підручнику для 10 класу, на нашу думку, не виправдано – за програмою старшокласники під час вивчення новели "Момент" повинні засвоїти стильові риси неореалізму й актуалізувати знання про імпресіонізм. У цьому випадку важливіше процитувати філософів стосовно їх поглядів на світ і людину, ніж детально аналізувати екзистенціалізм.

Спостерігаємо й неузгодженість ілюстративного матеріалу з текстом підручника, зокрема літературознавчий коментар до "Перехресних стежок" І. Франка унаочнює картина О. Мурашка, у мистецькому контексті до неї йдеться про імпресіонізм, далі пропонується завдання: "Розгляньте репродукцію картини О. Мурашка "Портрет дівчини в червоному капелюсі". Які стильові риси імпресіонізму в цій роботі ви помітили?" [6, с. 137]. Це завдання випереджає знайомство з імпресіонізмом і за програмою, і в підручнику. Ще одна картина О. Мурашка "Кав'ярня" ілюструє теоретичний матеріал про імпресіонізм. На нашу думку, паризькі мотиви українського художника доречно замінити його іншими роботами: "На кормі", "Сонячні плями", бо вони споріднені стилем, мотивами з літературними імпресіями М. Коцюбинського, зокрема: "...я повний приязні до сонця і йду просто на нього, лице в лице".

Невиправдано також ігнорування в програмі й підручниках вивчення сюрреалізму – стилю, який є ключем до прочитання творів Б.-І. Антонича, поетів Нью-Йоркської групи. У підручнику для 11 класу відзначено риси сюрреалізму в творчості І. Драча, М. Вінграновського, але стиль так і лишається для старшокласників фантомом, без коментарів і пояснень. Сюрреалізм слід проілюструвати поезіями Б.-І. Антонича "Ars critica", "Дружня гутірка", картинами С. Далі, Е. Андієвської, подати визначення цього літературного напрямку й конститутивних рис, адже в багатоплощинній сюрреалістичній картині народного буття українські письменники художньо втілили скарби народної мудрості, видобуваючи їх із глибин національного підсвідомого й джерел народної творчості.

На підставі вивчення підручників з української літератури для старших класів пропонуємо напрями їх удосконалення:

- узгодження визначення теоретико-літературних понять групи "літературні напрями";
- систематизація теоретико-літературного матеріалу, чітке визначення стильової домінанти напрямку та його конститутивних рис;
- ілюстрування великих стилів цитацією з літературної критики та літературних маніфестів;
- розробка завдань різного рівня стосовно художньо-стильового аналізу літературних творів;
- ретельний відбір творів інших видів мистецтва, засобами яких ілюструються міжмистецькі зв'язки та взаємовпливи.

З метою виявлення рівня фахової великостильової компетентності вчителів-словесників та їх готовності викладати українську літературу на естетичних засадах, а також дослідження методичних проблем, що виникають у практичній діяльності, було відвідано й проаналізовано уроки української літератури в старшій школі (навчальних закладів Луганської, Київської, Полтавської областей), проведено анкетування слухачів курсів підвищення кваліфікації. В опитуванні взяли участь 98 словесників, які мають досвід викладання української літератури в старших класах не менше 5 років. Їм було запропоновано дати відповіді на такі питання:

1. Як Ви розумієте поняття "літературний напрям", яким чином систематизуєте знання про кожен з напрямів?
2. Які положення концепції вивчення великих стилів Д. Чижевського Ви застосовуєте на практиці?
3. Які джерела використовуєте для підготовки уроків за визначеною проблемою?
4. Які труднощі літературознавчого та методичного характеру виникали у Вашій практиці під час вивчення літературних напрямів?
5. Чи однакова система методів та прийомів вивчення різних літературних напрямів? Чим це зумовлено?
6. Які типи уроків Ви застосовуєте, вивчаючи різні літературні напрями?
7. Як використовуєте при вивченні різностильових літературних творів інші види мистецтва?

8. Яке значення, на Вашу думку, має вивчення літературних напрямів у шкільному курсі української літератури?

Питання для опитування та анкетування вчителів розроблено з метою виявлення рівня розумінням феноменів різностильових художніх явищ у літературі й мистецтві, їх естетичних категорій у сприйнятті художніх творів, обізнаності з провідними літературознавчими концепціями тлумачення літературного процесу у відповідності до законів мистецтва, готовності урізноманітнювати методичний інструментарій, застосовувати міжпредметні й міжмистецькі зв'язки, реалізуючи завдання вивчення провідних літературних напрямів українського письменства.

Більшість відповідей учителів є типовими. Розуміючи специфіку літературного напрямку, словесники не визначають специфічних блоків систематизації, однак пропонують старшокласникам узагальнювати знання про кожен з великих стилів, укладаючи словники літературознавчих термінів, відповідні таблиці, готуючи презентації, перевіряють розуміння теоретико-літературних понять під час літературних розминок. На жаль, на думку більшості респондентів, у шкільній практиці теорія літератури часто вивчається відокремлено від художніх творів й тому переобтяжує зайвиною, а положення літературознавчої концепції Д. Чижевського, зокрема теорія "культурних хвиль", естетичний принцип оцінки художніх явищ із урахуванням його великостильової природи, застосовуються дуже рідко.

Серед джерел, що використовуються для підготовки уроків з вивчення літературних напрямів, названо підручники, словники літературознавчих термінів, спонтанно обрані Internet-джерела, різні видання поурочних планів, публікації в науково-методичних журналах. Анкетуванням підтверджено особливе зацікавлення практиків публікаціями в рубриці "Стили та напрями" журналу "Дивослово" – літературознавчими розвідками, що сприяють систематизації й поглибленню знань про літературні напрями українського письменства, уявленню їх в контексті світової художньої культури. Це пояснюється, з одного боку, недостатністю нових літературознавчих джерел, а з іншого – бажанням учителів збагачувати досвід актуальними науковими дослідженнями з метою впровадження цікавого літературознавства в шкільне вивчення літератури. Також серед труднощів викладання названо недостатню кількість годин для аналізу епічних і драматичних творів, чим пояснюється концентрація уваги на їх сюжетах, образах, ідейному змісті, тому на засвоєння теоретико-літературних понять часу катастрофічно не вистачає.

Серед опитаних 38 % респондентів вважає, що система методів і прийомів вивчення різних літературних напрямів однакова, 62 % – розуміє, що різна, проте пояснюють таку зумовленість не рисами великих стилів, а рівнем складності й абстрактності. Уточнили відповіді 39 % учителів, які констатували ефективність у розв'язанні визначеної проблеми: лекції (32 %), учнівської презентації (6 %), дослідження (8 %); інтерактивних методів: "ажурної пилки", "літературознавчого футболу" (1 %). Щодо типів уроків, названо: урок засвоєння нових знань, комбінований (76 %), семінар, урок-лекція (64 %), урок-презентація (14 %), інтегрований урок, урок компаративного аналізу (12 %), урок-дослідження (7 %), урок – діалог культур (1 %), бінарний урок (1 %), про специфічність інноваційних уроків, їх зумовленість художньою природою великого стилю, в анкетах не йдеться. На питання про застосування творів різних видів мистецтва під час вивчення літературних напрямів, давалися загальні відповіді: "живопис", "музика" без пояснень особливостей застосування, 37 % відмовилися від відповіді, що дає підстави для визначення ще однієї проблеми: недостатня обізнаність із спільними стильовими рисами творення, не розуміння метамови мистецтва.

Респонденти відзначають складність засвоєння учнями теоретико-літературної інформації, пов'язаної з мистецькими напрямками. Деякі вчителі (2 %) пропонують виключити напрями з програми, (24 %) – зменшити їх кількість, вивчати великі стилі на оглядових уроках або у профільних класах філологічного напрямку, мотивуючи свої висновки інформативним перевантаженням учнів, недостатністю часу. Однак більшість (74 %) розуміють важливість вивчення в старшій загальноосвітній школі естетики й поезики різностильових творів, що відтворено у відповідях таким чином: "Значення напрямів не

тільки в розвитку читацьких інтересів, але й у формуванні світогляду, духовного збагачення особистості"; "Вивчення літературних напрямів сприяє всебічному розвитку старшокласників, допомагає формувати естетичні почуття"; "Літературний напрям об'єднує авторів, визначає специфіку відбору художніх засобів, а розуміння традицій у літературі допомагає уявити цілісність літературного процесу, відчутти "дихання" часу"; "Напрями допомагають учням сприймати літературу як мистецтво слова".

У результаті анкетування вчителів-словесників зроблено такі висновки:

- Однією з проблем учителя-словесника є малодоступність літературознавчих видань: монографій, академічних курсів з історії української літератури, компаративістики та інших актуальних наукових розвідок. Компенсувати цю проблему покликані популярні серед шкільних учителів фахові періодичні видання, в яких актуалізується проблема вивчення літературних напрямів.

- Теоретико-літературні поняття групи "Літературний процес" вивчаються учнями автоматично за готовими визначеннями, тому осмислюються частково й засвоюються одиницями, що не забезпечує належним чином формування естетичних орієнтирів сприйняття різностильових творів мистецтва.

- Творчо застосовуючи обґрунтовані теоретиками методи і прийоми, інтерактивні технології, різні типи уроків, у тому числі інноваційні, словесники все ж таки не готові до урізноманітнення методичного забезпечення вивчення різностильових явищ мистецтва.

- Для демонстрації на уроках української літератури творів інших видів мистецтва учителі обирають репродукції картин, що ілюструють літературні мотиви, образи, пейзажі, або музичний супровід до екранізації художнього твору, музику на вірші письменника тощо. Питання про вплив мови пластичних мистецтв, живопису, музики на стиль літературного твору, за винятком порівняння літературної та образотворчої імпресій, лишається поза увагою практиків.

Творчі вчителі долучаються до розв'язання проблеми вивчення різностильових художніх творів і літературних напрямів, що підтверджують публікації на шпальтах науково-методичної періодики. Зокрема, С. Молочко запропонувала активізувати сприйняття імпресіонізму через музичні асоціації в літературному тексті, озвучивши настрої героя музичними фрагментами композиторів К. Дебюссі, Д. Шостаковича [2, с. 69]; О. Неживий визначив імпресіоністичні ознаки повісті "Тіні забутих предків", акцентуючи увагу на відчуттях внутрішнього стану героїв через кольорову гамму, представлену в однойменному кінофільмі С. Параджанова [3, с. 100]; Я. Самохвалова та В. Соснова передбачили висловлення учнями вражень від прочитаної новели "Intermezzo" і побачених картин французьких імпресіоністів, запропонувавши старшокласникам використати спеціальну шкалу сприйняття творів: відчув..., побачив..., зрозумів, що... [5, с. 7]; Л. Фісунова виступила з пропозицією зіставлення новели "Камінний хрест" та мистецьких робіт художників-експресіоністів Е. Мунка, П. Гогена [10]; Л. Решодько запланувала на уроці вивчення "Зачарованої Десни" О. Довженка дослідження витоків експресії в творчості письменника та художниці М. Приймаченко [4, с. 17 – 18].

На основі аналізу нормативних документів, що регламентують шкільну літературну освіту, підручників, посібників, узагальнення досвіду вчителів-словесників та анкетування зроблено висновок про необхідність підготовки відповідних літературознавчих, мистецтвознавчих, методичних матеріалів, що сприятимуть ефективності організації навчання старшокласників української літератури на естетичних засадах, успішності вивчення літературних напрямів й забезпечуватимуть високий рівень культури читання художніх творів.

Розпрацьовуючи методику вивчення літературних напрямів українського письменства, необхідно врахувати складність теоретичного матеріалу й зробити його доступним і цікавим для старшокласників, забезпечити його запам'ятовування й реалізацію в самостійному літературному читанні, сприяти розвитку інтересу до різностильових творів літератури й інших видів мистецтва, що становлять єдиний художній простір із системою

важливих загальнолюдських і національних духовних цінностей. З цією метою необхідно урізноманітнювати систему методів і прийомів, видів діяльності, типів уроків відповідно до стилевих домінант літературних напрямів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Державний стандарт базової і повної середньої освіти // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2004. – № 1. – С. 174. – 184.
2. Молочко С. Симфонія людської душі й природи. Урок пошуку гармонії за новелою М. Коцюбинського "Intermezzo" / Світлана Молочко // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2007. – №7. – С. 66 – 71.
3. Неживий О. Живий вогонь пам'яті / Олексій Неживий // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2002. – № 2. – С. 97 – 101.
4. Решодько Л. Експресія думки, образу, деталі в "Зачарованій Десні" О. Довженка і на картинах М. Приймаченко / Лідія Решодько // Дивослово. – 2012. – № 1. – С. 16 – 19.
5. Самохвалова Я., Соснова В. Імпресіонізм у літературі та художній культурі (На прикладі творчості Михайла Коцюбинського, Альфреда Сіслея, Клода Моне) / Я. Самохвалова, В. Соснова. – Дивослово. – 2011. – № 12. – С. 6 – 11.
6. Українська література : Підручн. для 10 кл. загальноосвітн. навч. закл. (рівень стандарту, академічний рівень) / О.М. Авраменко, В.І. Пахаренко. – К.: Грамота, 2010. – 280 с.
7. Українська література : Підручн. для 10 кл. загальноосв. навч. закл. (профільний рівень) / Г.Ф. Семенюк, М.П. Ткачук, О.В. Слоньовська, Р.Т. Гром'як, Л.П. Вашків, Н.С. Плетенчук; за заг. ред. Г.Ф. Семенюка. – К.: Освіта, 2010. – 364 с.
8. Українська література : Підручн. для 11 кл. загальноосвітн. навч. закл. (рівень стандарту, академічний рівень) / Р.В. Мовчан, О.М. Авраменко, В.І. Пахаренко / Наук. ред. Р.В. Мовчан. – К.: Грамота, 2011. – 352 с.
9. Українська література 10-11 класи. Програма. Рівень стандарту, академічний рівень. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/educational_programs/1349869542/
10. Фісунова Л. Трагедія переселення галицьких селян до Канади / Лідія Фісунова // Українська мова та література. – 2006. – № 17 (465). – С. 10 – 13.

Неживая Л.Л.

ЛИТЕРАТУРНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ В СОДЕРЖАНИИ ЛИТЕРАТУРНОГО ОБРАЗОВАНИЯ И ШКОЛЬНОЙ ПРАКТИКЕ.

В статье автор исследует проблему изучения литературных направлений в содержании литературного образования и школьной практике, обобщает педагогический опыт учителей-словесников. В статье разработаны предложения по поводу изменений в школьной программе и учебниках по украинской литературе для учащихся старших классов.

Ключевые слова: литературные направления, школьная программа, учебник по украинской литературе, педагогический опыт, анкетирование.

Nezhyva L.L.

LITERARY DIRECTIONS IN THE CONTENT OF LITERARY EDUCATION AND SCHOOL PRACTICE

In the article the problem of literary directions studying in the content of literary education and school practice is researched, a pedagogic experience of literature teachers is extended. The author puts propositions as for changes in school program and the Ukrainian literature textbooks for senior students.

Key words: literary directions, school program, Ukrainian literature textbooks, pedagogical experience, questionnaire.